

Reprezentatywność europejskich organizacji partnerów społecznych: sektor energii elektrycznej

Streszczenie

Wprowadzenie

Celem badania jest dostarczenie informacji koniecznych do prowadzenia dialogu społecznego w sektorze energii elektrycznej. Prowadzona na zlecenie Komisji Europejskiej seria badań nad reprezentatywnością w ramach Europejskiego Obserwatorium Stosunków Przemysłowych (EIRO) ma za zadanie wskazywać reprezentatywne stowarzyszenia partnerów społecznych, z którymi należy przeprowadzać konsultacje zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). W badaniu określono zatem odpowiednie krajowe organizacje partnerów społecznych w sektorze energii elektrycznej w oparciu o podejście zarówno odgórne (wykazy członków związków europejskich), jak i oddolne za pośrednictwem korespondentów krajowych EIRO.

Skuteczność europejskiego dialogu społecznego zależy od reprezentatywności krajowych przedstawicieli sektora; w dialogu na szczeblu europejskim mogą uczestniczyć jedynie stowarzyszenia w dostatecznym stopniu spełniające to kryterium.

Stowarzyszenie krajowe uznaje się za odpowiednie branżowe stowarzyszenie interesów, jeśli spełnia następujące kryteria: a) przedmiot jego działalności dotyczy danego sektora, b) regularnie uczestniczy w rokowaniach zbiorowych dotyczących sektora lub jest afiliowane przy odpowiednim europejskim stowarzyszeniu interesów.

Stowarzyszenie europejskie uznaje się za odpowiednie branżowe stowarzyszenie interesów, jeśli znajduje się w prowadzonym przez Komisję wykazie organizacji interesów, z którymi należy przeprowadzać konsultacje w imieniu sektora na podstawie art. 154 TFUE, lub uczestniczy w europejskim dialogu społecznym dotyczącym sektora lub zwróciło się o konsultacje w trybie art. 154.

Definicja sektora

Do celów niniejszego badania sektor energii elektrycznej definiowany jest zgodnie ze statystyczną klasyfikacją działalności gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej

(NACE Rev. 2), aby zapewnić międzynarodową porównywalność wyników. W szczególności przedmiotowy sektor oznaczony jest kodem NACE 35.1 (wytwarzanie, przesyłanie, dystrybucja i handel energią elektryczną).

Tło ekonomiczne

Charakterystyka zatrudnienia

Według raportu Komisji Europejskiej z 2010 r. zatrudnienie w europejskim sektorze energii elektrycznej wynosi 800 000. Większość osób zatrudnionych jest na podstawie umowy o pracę i dominuje praca na pełny etat. 78% pracowników sektora to mężczyźni, a 69% posiada wykształcenie podstawowe lub średnie. Między krajami występują znaczące różnice w wielkości przedsiębiorstw: w niektórych dominują duże firmy (jedna lub kilka), w innych ważniejszą rolę odgrywają mniejsze podmioty.

Najnowsze zmiany

Restrukturyzacja sektora energii elektrycznej rozpoczęła się w drugiej połowie lat 90. XX wieku w wyniku liberalizacji sektorów sieciowych w UE. Pierwszym krokiem w kierunku restrukturyzacji była dyrektywa z 1996 r. (96/92/WE). W 2003 r. podjęto kolejne działania, a w 2007 r. w życie weszły przepisy dotyczące pełnej liberalizacji rynku, w tym dla odbiorców końcowych będących gospodarstwami domowymi. Najważniejsze europejskie inicjatywy w zakresie transformacji sektora energii elektrycznej zawarte są w „trzecim pakiecie” z 2009 r. dotyczącym rozwoju i dalszego wzmocnienia rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu, jak również we wprowadzonej w 2011 r. strategii rozwoju źródeł energii odnawialnej.

Powyższe prawodawstwo wyraźnie miało na celu zapewnienie korzyści klientom i propagowanie zatrudnienia w sektorach w dużym stopniu zależnych od energii poprzez obniżenie cen dzięki większej konkurencji. Jednocześnie zgłaszano obawy, że wzrost konkurencji doprowadzi do utraty miejsc pracy i pogorszenia warunków pracy w przedsiębiorstwach energetycznych. Ponadto zobowiązanie UE do

zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o 20% wymaga poważnych zmian technologicznych i nakłada na pracowników wymóg posiadania określonych kwalifikacji.

Zmiany technologiczne, takie jak przechodzenie do mniej pracochłonnej produkcji energii elektrycznej, a także wzrost znaczenia kilku międzynarodowych liderów rynku i tendencje konsolidacyjne wśród mniejszych przedsiębiorstw komunalnych są kolejnymi czynnikami prowadzącymi do drastycznych cięć zatrudnienia.

Krajowy poziom reprezentacji interesów

Związki zawodowe

Liczba aktywnych członków związków zawodowych znacząco różni się w poszczególnych krajach europejskich, wahając się od ponad 2 061 198 w Niemczech (Ver.di) do zaledwie kilkudziesięciu na Cyprze (SYVAIK). Te istotne rozbieżności odzwierciedlają różnice wielkości gospodarek i szeroki zakres członkostwa, a nie zdolność do rekrutowania członków.

Ogólnie stwierdzono, że 113 branżowych związków zawodowych spełnia kryteria uwzględnienia w badaniu reprezentatywności, co świadczy o pluralizmie systemu. W dwóch krajach (Grecja i Łotwa) odnotowano tylko jeden związek branżowy, w siedmiu krajach dwa, a w dwóch – trzy. W 16 krajach stwierdzono natomiast istnienie co najmniej czterech związków branżowych, co wskazuje na fragmentację sektora. W 21 z 25 krajów posiadających więcej niż jeden związek zawodowy obszar działalności związku pokrywa się z obszarem działalności wszystkich lub większości pozostałych związków.

Organizacje pracodawców

Ogółem wskazano 48 branżowych organizacji pracodawców. Wszystkie z nich, z wyjątkiem VAEU w Niemczech, należą do EURELECTRIC (VAEU uwzględniono w badaniu, jako że zawiera układy zbiorowe pracy za pośrednictwem regionalnych stowarzyszeń członkowskich). Trzy z tych organizacji są bardziej spółkami niż stowarzyszeniami pracodawców (EAC na Cyprze, ΔΕΗ PPC w Grecji i Enemalta na Malcie). Jako że mają one największy udział w sektorze energii elektrycznej w krajach, w których działają, a ponadto uczestniczą w negocjacjach zbiorowych i są afiliowane przy europejskim partnerze społecznym (EURELECTRIC), uznano je do celów niniejszego badania za stowarzyszenia pracodawców.

W przypadku pracodawców wyłania się bardziej jednolity obraz sytuacji. W 15 krajach działa tylko jedna organizacja pracodawców, w siedmiu krajach – dwie, w dwóch – trzy, a w trzech – cztery. W siedmiu krajach (Estonia, Hiszpania, Litwa, Łotwa, Polska, Portugalia i Zjednoczone Królestwo) żadne z branżowych stowarzyszeń pracodawców objętych

niniejszym badaniem nie uczestniczy w negocjacjach zbiorowych. W Niemczech, Danii, Grecji, Irlandii, Holandii, Polsce, we Włoszech i na Węgrzech co najmniej jedna z objętych badaniem organizacji pracodawców nie bierze udziału w takich rokovaniach. Ogólnie rzecz biorąc, organizacje przedsiębiorców mogą również zajmować się innymi kwestiami poza stosunkami pracy.

Zgodnie z przedstawionymi wyżej kryteriami wyboru wszystkie organizacje krajowe afiliowane przy EURELECTRIC (stowarzyszenie pracodawców na szczeblu UE) zostały objęte niniejszym badaniem bez względu na to, czy uczestniczą w negocjacjach zbiorowych.

Negocjacje zbiorowe

Wskaźnik objęcia pracowników negocjacjami zbiorowymi jest stosunkowo wysoki w sektorze energii elektrycznej. W 18 z 22 krajów, dla których dostępne są dane, wskaźnik ten przekracza 70%. W pozostałych krajach waha się zaś od 40% do 60%.

Krajowy poziom reprezentacji interesów

Organizacjami sektora energii elektrycznej umieszczonymi przez Komisję Europejską w wykazie organizacji partnerów społecznych, z którymi należy prowadzić konsultacje na podstawie art. 154 TFUE, są IndustriALL i EPSU (Europejska Federacja Związków Zawodowych Służb Publicznych) jako przedstawiciele pracowników oraz EURELECTRIC jako przedstawiciel pracodawców.

IndustriALL posiada 44 bezpośrednich członków afiliowanych (39% związków zawodowych wskazanych w badaniu) w 24 państwach członkowskich, z których 43 uczestniczy w negocjacjach zbiorowych. EPSU posiada 49 bezpośrednich członków afiliowanych (44% związków zawodowych wskazanych w badaniu) w 24 państwach członkowskich, z których 48 uczestniczy w negocjacjach zbiorowych. EURELECTRIC wreszcie posiada 30 bezpośrednich członków afiliowanych (62% organizacji pracodawców wskazanych w badaniu) w 27 państwach członkowskich, z których 11 uczestniczy w negocjacjach zbiorowych.

Wnioski

Analiza oddolna i ogólna sektora energii elektrycznej w 27 badanych krajach wskazuje, że za najważniejszych ogólnoeuropejskich przedstawicieli pracowników tego sektora należy uznać IndustriALL i EPSU, a pracodawców – EURELECTRIC.

Dalsze informacje

Sprawozdanie „*Representativeness of the European social partner organisations: Electricity sector*” (Reprezentatywność europejskich organizacji partnerów społecznych: sektor energii elektrycznej) znajduje się na stronie <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/ TN1305028S /index.htm>

Dotychczasowe informacje udziela rzeczniczka Camilla Galli da Bino pod adresem gdb@eurofound.europa.eu